

Ο καλαϊτζής

Της Πιπίνας Α. Ελλην

Ο καλαϊτζής

-Ο καλαϊτζής!.. Κυράδες κι αφέντρες, παντρεμένες κι ανύπαντρες... Εδώ ο καλαϊτζής!.. Γανώννω... τροχίζω... όσοι αγαπά η καρδιά σας!.. Τζάμπια λέω... Τζάμπια!.. Κουτάλια, πιρούνια, μαχαίρια, ταψιά, μπρικάκια του καφέ, καλαϊζώ!.. Μαχαίρια, λάμες, τσεκούρια τροχίζω!.. Ο καλαϊτζής!..

-Τρέχα, παιδί μου, τρέχα να χαρείς να προλάβεις το γύφτο! Πρέπει να μου κάνει μια δουλειά!.. μου φώναξε η μητέρα μου μόλις άκουσε τον καλαϊτζή να διαλαλεί τις επαγγελματικές του ικανότητες.

Έτρεξα κάτω τη μεγάλη σκάλα, πέρασα τρεχάτη την αυλή και βρέθηκα ασθμαίνουσα στη βαριά εξώπορτα. Την άνοιξα με δυσκολία και στάθηκα στο κατώφλι της. Εκεί πήρα βαθιά αναπνοή και περίμενα να φτάσει κοντά ο καλαϊτζής. Καθώς πλησίαζε δε μου φάνηκε ότι ήταν πολύ μεγάλος, ούτε όμως και πολύ νέος. Ήταν μαυριδερός κι ατημέλητος. "Είναι η δουλειά του γανωματή, που τον κάνει να φαίνεται έτσι", σκέφτηκα για μια στιγμή, παρακολουθώντας τον να πλησιάζει. Όταν με είδε, σα να κατάλαβε από το ύφος μου ότι περίμενα για την αφεντιά του, βράδυνε το βήμα του. Όταν έφτασε, σχεδόν μπροστά στην πόρτα μας, τον σταμάτησα λέγοντας:

-Κύριε γύφτο... θέλω να πω κύριε καλαϊτζή!.. Η... μαμά μου σε θέλει για μια δουλειά...

Όταν κατάλαβα τι είχα πει, κοκκίνισα καταντροπιασμένη από την γκάφα μου.

-Καλημέρα κόρη μου! Ευχαρίστως να περιμένω για την κυρία μαμά σου, είπε αυτός χαμογελώντας καλοκάγαθα με κατανόηση.

Η μητέρα μου δεν άργησε να εμφανιστεί στην πόρτα μ' ένα πανεράκι μαχαιροπήρουνα και δύο χάλκινα μπρικάκια.

-Τσίλη... καλημέρα σου...

-Καλημέρα κυρά μου! είπε εκείνος ευγενικά, κάνοντας μια κλίση με το κεφάλι του.

-Τα βλέπεις αυτά εδώ; Πολύ σε παρακαλώ... θα μπορούσες να μου τα φτιάξεις καλά-καλά; Έτσι για ν' αντέξουν σταλίτσα... Σε προτιμώ αντί να τρέχω στους γανωτζήδες της Ανεξαρτησίας, είπε η μητέρα μου σοβαρή, δείχνοντάς του τα μαχαιροπήρουνα και τα χάλκινα μπρικάκια μέσα στο καλάθι.

-Ότι θέλει η καρδούλα σου κυρά μου. Και βέβαια μπορώ να σου τα καλαϊσω... Αυτή δεν είν' η δουλειά μου; Και καλά θα στα φτιάξω για να βαστάξουν, και σε πολύ φτηνή τιμή. Φτηνότερη από τους άλλους, της Ανεξαρτησίας, που έχουν κάνει το ψιλό και δε νοιάζονται για ποιότητα, να το ξέρεις!

-Εντάξει λοιπόν Τσίλη. Σε πιστεύω.

Εκείνος είχε κατεβάσει κιόλας το μικρό τραπεζάκι του, που τετράποδο στέκονταν τόσο ψηλό, όσο χρειαζόνταν υποθέτω. Επάνω σ' αυτό υπήρχε ένα άνοιγμα μ' ένα μεταλλικό δοχείο όπου έλιωνε το καλάι με τη βοήθεια δυνατής φλόγας κάτω απ' αυτό. Αφού έκανε την απαραίτητη προετοιμασία βούτηξε όλα τα μαχαιροπήρουνα ένα-ένα, κρατώντας τα με λαβίδα, ενώ τα μπρικάκια τα περιέχουσε με καλάι. Κάθε ένα από τα καλαϊσμένα κομμάτια, καυτά καθώς ήταν, τσίριζαν, όταν τα βούταγε μέσα σε ένα μικρό δοχείο με νερό. Έκανε αρκετή ώρα να τα καλαϊσει όλα αυτά τα κομμάτια. Η μητέρα μου στο διάστημα που δούλευε, δεν τον ενοχλούσε. Μόλις όμως τελείωσε, του έφτιαξε και του πρόσφερε μαζί μ' ένα ποτήρι δροσερό νερό, καφέ και δυο μουστοκούλουρα, που τ' ακούμπησε στο πεζούλι μέσα από την εξώπορτα.

Ο Τσίλης ευχαρίστησε τη μητέρα μου και βγάζοντας την τραγιάσκα του, σκούπισε τον ιδρώτα του. Άφησε έτσι να φανεί μέρος από το δέρμα του μετώπου του, που ήταν λευκό αντίθετα με το ηλιοψημένο πρόσωπό του. "Κι εγώ τον είπα 'γύφτο'!.." σκέφτηκα στεναχωρημένη. Είχα μέχρι τότε την αντίληψη ότι όλα τα μέλη της φυλής του, ήταν μαυριδεροί.

Τα μαχαιροπήρουνα γυάλιζαν τώρα σαν ασημένια. Όλη τους η επιφάνεια είχε καλυφτεί από το θαυματουργό καλάι ή κασσίτερο στη γλώσσα της επιστήμης, όπως έμαθα, κυττάζοντας τη λέξη στο λεξικό μου. Ήταν ευεργετικό μέταλλο αφού δεν άφηνε τα τσίγκινα μαχαιροπήρουνα να σκουριάζουν και μας επέτρεπε να τα χρησιμοποιούμε χωρίς να διατρέχουμε τον κίνδυνο της μόλυνσης, έστω και για ένα χρονικό διάστημα μόνο.

Όταν τελικά έφυγε ο Τσίλης και είχαμε πια μπει μέσα, τόλμησα να πω στη μητέρα μου.

-Μαμά με ντρόπιασες!

-Μπα; Πώς παιδί μου; ρώτησε εκείνη ξαφνιασμένη.

-Τον είπες 'γύφτο' και μου ξέφυγε κι εμένα και τον κάλεσα το ίδιο, είπα στεναχωρημένη.

Μπα κόρη μου!.. Ο Τσίλης είναι γύφτος! Και το παινεύεται παρακαλώ. Θαρρείς πώς ντρέπεται για το τι είναι; Τον γνωρίζουμε από χρόνια. Εσύ ήσουν πολύ μικρή τότε που ο Τσίλης -ήταν πολύ νέος- γύρναγε τις γειτονιές του Κάστρου με μια μεγάλη αρκούδα. Τη “Μαμά Αρκούδα” -έτσι τη φώναζε- έλεγε ότι την είχε γυμνάσει από καιρό ο πατέρας του. Πάντα κράταγε ένα ντέφι και τό ‘παιζε συνοδεύοντας και με τραγούδι τα βήματα της αρκούδας, που ήταν μεγάλη και βαριά, ντυμένη τη γούνα της σε σοκολατένιο καφετί χρώμα. Είχε για περιδέριο, φορεμένα στο λαιμό, μια σειρά μικρά κουδουνάκια, που κουδούνιζαν αργά όπως αργός ήταν κι ο χορός της, όταν την έβαζε ο Τσίλης να χορέψει. Ήταν πολιτισμένη, φιλική και υπάκουη η “Μαμά Αρκούδα”, αλλά πάντα αλυσοδεμένη η κακομοίρα. Μαζεύονταν τα γυναικόπαιδα, και χάζευαν με την αρκούδα που χόρευε, ενώ ο Τσίλης τραγούδαγε και χτύπαγε το ντέφι του. Ύστερα χωρίς ν’ αφήνει την αρκούδα στιγμή από κοντά του, έφερνε το ντέφι ένα γύρω κι οι γυναικούλες της γειτονιάς του έριχναν του ταλαίπωρου κάτι λίγα... πενταροδεκάρες -μήπως υπήρχαν και περισσότερα; Αργότερα το κράτος απαγόρευε αυτού του είδους τη διασκέδαση, και καλά για το κατακαυμένο το ζώο, αλλά και για τον Τσίλη, που έκτοτε σοβαρεύτηκε κι αποφάσισε να κάνει κάτι διαφορετικό, να γίνει δηλαδή καλαϊτζής. Τους λέμε και γανωτήδες τους καλαϊτζήδες. Θ’ ακούσεις να τους καλούν και γανωτζήδες. Έλειψε ο Τσίλης κάμποσο καιρό. Υποθέτω ότι έψαχνε να δει με τι ν’ ασχοληθεί. Ξέρω ότι πούλαγε κάποτε κι ωραία κιλίμια. Τα έφερνε ριγμένα στον ώμο του, έτσι κανα-δυο κομμάτια. Τίποτε το ασυνήθιστο. Έτσι γυρνάνε οι γύφτοι και τους λένε γυρολόγους. Πότε εδώ και πότε εκεί, ανάλογα με το τι κάνουν. Και όλοι ξέρουμε πως όλο και κάτι κάνουν για το ψωμί τους. Το μόνο που δεν κάνουν είναι να ζητιανεύουν. Τουλάχιστον οι αρχοντόγυφτοι, όπως είναι ο Τσίλης. Οι ζητιάνοι είναι άλλο. Φουκαράδες είναι, που δεν έχουν μοίρα κάτω απ’ τον ήλιο. Κάποιοι είναι κακοπεσμένοι από τις συνθήκες, δεν αντιλέγω. Οι γέροντες να πούμε... Κακό παιδί μου που δε μεριμνά το κράτος για δαύτους. Φταίνε κι άλλα πολλά κακά. Μετά από τον τελευταίο πόλεμο ήταν μεγάλη η ανεργία, κι ακόμη είναι. Έλλειψη από χρήματα, έλλειψη απ’ όλα. Αλλά κάμποσοι απ’ αυτούς δεν έχουν και πολύ μυαλό για τίποτε. Μιλώ για μερικούς από τους νέους. Κάποτε όμως θα φτιάξουν τα πράγματα για όλους, ελπίζω. Γιατί τώρα τελευταία πάμε κάπως καλύτερα, Δόξα τω Θεώ. Έτσι τουλάχιστο λεν οι άνθρωποι της πιάτσας. Να πάψουν πια και τόσοι άνθρωποι ν’ αφήνουν τη χώρα. Αλλά πού τρέχω κορίτσι μου; Παρασύρθηκα πάλι από το ένα στο άλλο, πάνω στην κουβέντα.

Εγώ γέλασα με τα λόγια της μητέρας μου. Δε με πείραζε καθόλου που είχε “παρασυρθεί και πάλι”. Γιατί είχε πράγματι το χάρισμα ν’ αφηγείται οτιδήποτε με τον πιο ελκυστικό τρόπο!

-Έλα μαμά. Συμπλήρωσε τι έλεγες, είπα με πολύ ενδιαφέρον.

Η μητέρα μου με κύτταξε λίγο και χαμογελώντας είπε:

-Ας είναι!.. Λέγαμε για τον Τσίλη... Ύστερα από καιρό που λες, τον ξαναείδαμε να κάνει τον καλαϊτζή. Νά ‘τος λοιπόν όπως τον βλέπεις τώρα. Εδώ πιο κάτω όπως ξέρεις, είναι το καινούργιο φουρνάδικο της κυρά-Μαρίας και του κυρ-Βασίλη. Κάνουν χρυσές δουλειές με το Γερμανικό φούρνο π’ άνοιξαν. Καλά κάνουν! Δουλεύουν σκληρά οι άνθρωποι. Όπως βλέπεις έφτιαξαν καινούργιο σπίτι κι άλλο δεύτερο, στην ίδια την αυλή. Στο περίσσιο που λες βάλανε νοικάρηδες κάτι γύφτους. Είναι συγγενολόι του Τσίλη. Αρχοντάνθρωποι και νοικοκύρηδες είναι -καθαροί σας εμάς-, πού ήρθαν απ’ τη Θράκη, καθώς ακούμε. Είναι Χριστιανοί σαν κι εμάς. Βαφτισμένοι. Κι ο Τσίλης φορά σταυρό απάνω του. Αυτοί που λες, της κυρα-Μαρίας, πουλάνε χαλιά. Κι ωραία εργόχειρα! Πήγαμε με την θεία Ελιζαμπέτα τις προάλλες κι αγοράσαμε τα στρωσίδια που είναι στρωμένα στο διάδρομο, πολύ φτηνά. Τα προμηθεύονται λένε απ’ την Αράχοβα κάπου... Δεν ξέρω, αλλά έτσι είπαν, κι έτσι λέω.

Άκουγα με πολύ μεγάλο ενδιαφέρον. Δεν ήταν η πρώτη φορά που άκουγα νέα κι ενδιαφέροντα πράγματα από τη μητέρα μου. Αλλά για τον Τσίλη τον γύφτο, σίγουρα δεν ήξερα τίποτα ως τη στιγμή εκείνη. Κάποτε βέβαια όταν ήμουν μικρή, επειδή μου άρεσε να ξεφεύγω από την πόρτα, κι έξω στο σοκάκι, η γιαγιά Σουλτάνα για να με σταματά με φόβιζε, λέγοντάς μου ότι τα μικρά παιδιά που τολμάν και βγαίνουν στο δρόμο κρυφά από τη μάνα τους, τα μαζεύουν οι γύφτοι και τα πουλάνε στο παζάρι. Δεν τους είχα λοιπόν καμία ιδιαίτερη συμπάθεια. Μεγαλώνοντας βέβαια έμαθα αρκετά για τους ανθρώπους που κατοικούσαν στην πατρίδα μου, και μεταξύ αυτών και για τους γύφτους.

-Δεν τα ήξερα όλα αυτά μαμά, είπα σκεφτική.

-Πού να τα ξέρεις; Τα μαχαιροπήρουνα τα είχα κάνει άλλη μια φορά, πριν κάνα-δυο χρόνια, με τον Τσίλη και ήταν η πρώτη φορά που τα έκανα σε γυρολόγο καλαϊτζή. Ήσουν δεν ήσουν τότε παρά οχτώ χρόνων, και θα έλειπες στο σχολείο, αλλιώς σίγουρα θα το θυμόσουν. Έχεις μια μνήμη εσύ... τίποτα δε σου ξεφεύγει!..

Ευχαριστήθηκα με τα λόγια της μητέρας μου κι είπα κουνώντας το κεφάλι μου:

-Επειδή μ’ αγαπάς μαμά... τα παραλές... Το ξέρω!..

-Πάντως, είναι καλός καλαϊτζής, φτηνός..., έρχεται σε μας -δεν πάμε- κι έτσι δε χρειάζεται να ντύνομαι και να χάνω τον καιρό μου κάπου στην Ανεξαρτησίας για να τα καλαΐσω.

-Θά ‘ρθει ίσως κάποια μέρα που κάτι καλύτερο θ’ αντικαταστήσει αυτά τα μαχαιροπήρουνα που οξειδώνονται μαμά, εκτός από τ’ ασημένια. Μας τό ‘πε στο σχολείο ο δάσκαλός μας. Η επιστήμη, είπε, “καλπάζει”!

-Δεν αμφιβάλλω γι’ αυτό. Κάθε νεότερη γενεά και καλύτερα. Το βλέπουμε. Πολλά είναι τα έξυπνα παιδιά γύρω μας, φαντάσου τι γίνεται σ’ όλο τον κόσμο. Σίγουρα θα φέρουν πολλές αλλαγές στο μέλλον, είπε η μητέρα μου, κλείνοντάς μου έξυπνα το μάτι της.

Ήταν όμως ή ώρα να ετοιμάσουμε το φαγητό για το μεσημέρι. Κάτι ελαφρύ σίγουρα. Ψάρια από τη λίμνη και μαζέματα από το Πέραμα. Τι άλλο πιο νόστιμο από αυτά; Η μητέρα μου είχε αρχίσει κιόλας να ετοιμάζει τα χόρτα. Τα ψάρια ήταν στον πάγο από πολύ νωρίς. Ο πατέρας μου δεινός ψαράς τα είχε πιάσει τα χαράματα και η μητέρα μου τα είχε καθαρίσει και τα είχε αλατίσει. Θα τα τηγάνιζε κοντά το μεσημέρι, για να είναι φρέσκα στο μεσημβρινό τραπέζι, τότε που θα έρχονταν από το μαγαζί του ο πατέρας μου, κουρασμένος και πεινασμένος, στη μικρή του οικογενειακή όαση, για να πάρει μια ανάσα και να ανανεωθεί από τον κάματο της ημέρας.